

Oponentský posudek na rigorosní práci
mgr. Zdeňka CVRKALA *Seldžucký stát v zrcadle Nezámolmolkovy*
“Sijásat-náme”

Cílem předložené práce mgr. Zdeňka Cvrkala je “ukázat rozdíly pojetí vládní moci u Íránců a Turků a na základě kompletního překladu všech 50 kapitol *Sijásat-náme* rozebrat politické poměry v seldžucké říši”.

Tato studie bezprostředně navazuje na kandidátovu diplomovou práci magisterskou, jejíž je v některých částech přepracovanou a rozšířenou podobou. Vychází ze studia solidní heuristické základny obsahující také řadu prací íránských badatelů z nejnovější doby a z dokonalé znalosti výchozího pramene práce, tj. *Nezámolmolkovy Sijásat-náme*, jejíž překlad do češtiny kandidát připravuje. V úvodu k práci kandidát nejprve shrnuje význam seldžuckého období v dějinách Íránu po stránce politického systému, náboženského života a kultury a poukazuje na někdy kritický postoj *Nezámolmolkova* vůči stávajícímu režimu a pak krátce hodnotí možnosti využití použitých pramenů a literatury.

Práce se člení celkem do sedmi kapitol, které je možno rozřadit do dvou skupin. První skupinu kapitol tvoří první čtyři kapitoly (s. 5-36), věnované jednak osobě autora *Sijásat-námy* a jeho zařazení do dobových dějin a kultury, a stručným pojednáním o podobě seldžuckého státu jeho vzniku a proměnách s uvedením jeho četných součástí. Druhou skupinu kapitol tvoří tři kapitoly rozčleněné do řady podkapitol. Tato druhá skupina kapitol je jádrem práce, neboť výklad jednotlivých problémových okruhů je dokumentován překlady příslušných částí *Nezámolmolkova* státovědního spisu.

V kapitole o politickém a správním uspořádání seldžucké říše (kap. 5 - s. 37-164) jsou na prvním místě uvedeny a pojednány ty části *Sijásat-námy*, ve kterých je možno nalézt nejzřetelněji *Nezámolmolkova* napomenutí (s. 38-66). Přitom je třeba si uvědomit, že podobně jako jiné spisy vzniklé ve stejné době jako *Sijásat-náme* - *Kábús-náme*, *Čahár makále* - bylo *Nezámolmolkovým* záměrem poučit čtenáře-vladaře či kandidáta vlády o správném jednání jako vládce. Šlo tedy o dílo vymezující normy *ádáb al-hukm*, dílo mající za úkol vést nepřímou, a případně i přímou kritiku skutečného nebo možného nesprávného jednání uváděním vzorových chování idealisova-

nými osobnostmi. V každém ze vzorových příkladů v těchto spisech se může skrývat kritika určitého skutečného počínu některého ze známých mocnářů, kterou však nám není možno postihnout, neboť neznáme podrobnosti dobové situace a prostředí.

Šestá kapitola pojednává o postavení vezíra a jeho úřadu v seldžuckém státním organismu a poklesu jeho významu v době rozpadu říše na údělná území členů seldžuckého rodu a na tzv. atabegáty. Samostatné pojednání je vyhrazeno slabinám v seldžuckém státním organismu.

V poslední, sedmé kapitole kandidát zdařile sleduje vývoj prosazování se iránského tradičního pojetí vládce jako vládce neomezeného, vybraného a vedeného Bohem a s mimořádnými schopnostmi, jehož hlasatelem byl Nezámolmolck ve svém státovědném díle. Autor sleduje pak pokračování této koncepce od nástupu Safíjovců, kdy se prosadila ší'a jaké jako politická theorie a přes další posílení politického významu ší'itského duchovenstva v 19. století a přes vládu Pehlevské dynastie, kdy šáh byl stínem Božím na zemi, dospívá až k nejnovější realizaci ší'itského politického učení v podobě vlády náboženských vůdců, tzv. velájat-e fakíh.

Ve srovnání s výchozím textem této práce, tj. s diplomovou prací kandidáta, došlo, jak již bylo řečeno, k řadě změn. Především byla vypuštěna kapitola o předislámském Íránu a o chalífátu v Íránu. Doplněn byl zdařilý historický nástin (1. kapitola), kapitola o kritických partiích Sijásat-náme (kapi 5.1) a kapitola věnovaná radám o dvorské etiketě (kapitola 5.7). Podstatně byly přepracovány kapitoly pojednávající uspořádání seldžucké říše podle Nezámolmolka (kapitola 5.3) a o roli duchovenstva ve správním aparátu říše (kap. 5.5).

K výsledkům práce a její methodické a technické stránce nemám podstatných připomínek.

Výsledkem těchto změn a řady dalších zdokonalení je velmi dobře napsaná a po jazykové a formálně technické stránce vypracovaná studie, jež plně odpovídá požadavkům kladeným na práci, za něž autorovi je možno navrhnout udělení titulu doktora filosofie (PhDr.).

V Praze dne 11. května 2006.

Prof. Dr. Rudolf Veselý, CSc.